

- b) a kuratórium tagjainak szavazati joga egyenlő;
- c) az ülés akkor határozatképes, ha azon a tagok több mint a fele jelen van. A határozat meghozatalához a jelenlévők többségének szavazata szükséges;
- d) az összes tag szavazatának kétharmadára van szükség az elnök vagy az alelnökök visszahívásáról történő döntés esetén;
- e) az ülés napirendjét az elnök állítja össze. A napirendre a kuratórium bármely tagja tehet javaslatot: ennek elfogadásáról az ülés dönt;
- f) a kuratórium ügyintéző, ügykezelő és ügyviteli teendőit a kuratórium titkársága látja el. A titkárság szervezetére és működésére vonatkozó szabályokat az alapító okirat állapítja meg.

4. A kuratórium felügyeleti szerve az MKM.

5. A kuratóriumi tagok díjazása:

- elnök: a miniszteri fizetés 70%-a;
 - alelnökök: a miniszteri fizetés 50%-a;
 - a kuratórium tagjai: a miniszteri fizetés 10%-a.
- Költségtérítés a kuratórium valamennyi tagját megilleti.

Freisinger Jenő

Észrevételek és javaslatok az Országos Könyvtári és Közgyűteményi Fejlesztési Program koncepciójához

0. Általános megjegyzések

0.1 Az alábbiak a Rónai Iván és Skaliczki Judit által összeállított (sorrend a dokumentumon), „A könyvtárak és közgyűtemények szerepe az információs társadalomban” c. dokumentum figyelembevételével készültek, és nemcsak a dokumentum „A program ütemezése” c. részéhez tartalmazznak észrevételeket, ill. javaslatokat, hanem a – gondolom, még kidolgozandó – végső koncepcióhoz és programhoz is. Az egyes szakaszok nincsenek fontossági sorrendbe szedve. Elnézést kérek ezért a – fontosat és nem nagyon fontosat, tartalmi és stílusbeli, terminológiai keverő – tárgyalásmóddért, de általános elvek és prioritások rögzítése mellett és helyett szerettem volna segíteni a végső koncepció és program létrehozásában.

0.2 A végső dokumentumban a programpontok ütemezett felsorolása elé nyilván szükséges maga a koncepció. Úgy vélem azonban, hogy ennek a legszükségesebbekre, a fő cél, a fő elvek és a kiemelkedő feladatok megjelölésére kell szorítkoznia.

0.3 Kezdetből zavaró a „könyvtári és (kiemelés tőlem: V. E.) közgyűteményi” megjelölés, hiszen a könyvtár is közgyűtemény. Világosabb lenne könyvtári, levéltári és múzeumi (közgyűteményi) szféráról szólni (ezekről sem egyformán – lásd a következő megjegyzést). A tárgyban tartott értekezleten emellett felme-

rültek a *közművelődési intézmények* is, de meggyőződésem szerint – a törvény megfogalmazása szerint nem közművelődési intézménynek nevezett közkönyvtárak kivételével – a közművelődési intézményeknek e programhoz csak annyi közül lehet, mint bármely más, információkat rendelkezésre bocsátani képes intézménynek, akár az MK felügyeleti körén kívül vagy éppenséggel a magánszférában is.

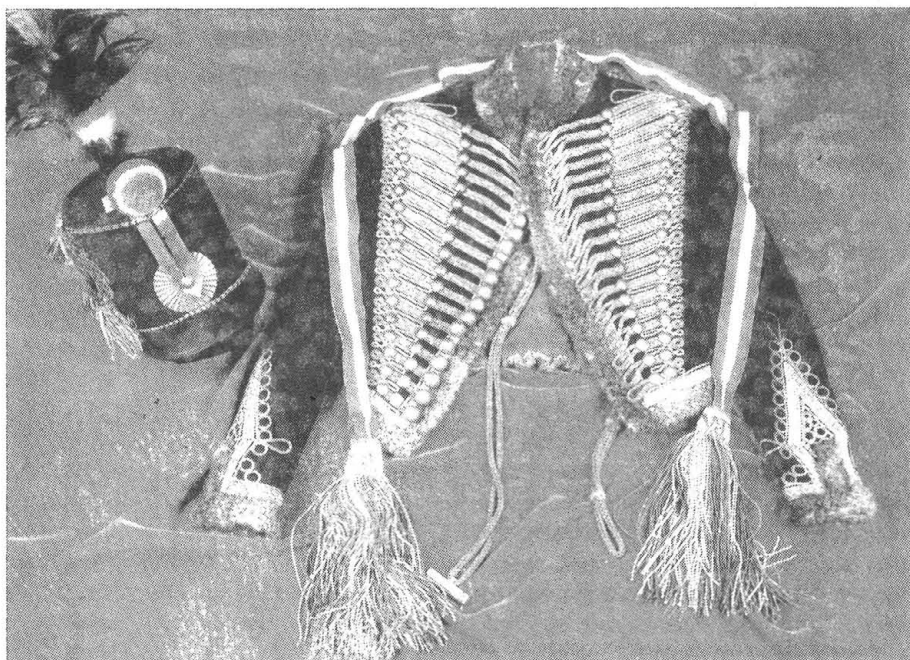
0.4 Több hozzászóló is felveti, hogy ne legyünk túlzottan „könyvtár-centrikusak”. Véleményem szerint – nem taktikailag, hanem stratégiaileg és érdemben – homlokegyenest ellenkező. Helyesebben: természetesen a programnak (és az országnak) szüksége van minden olyan intézményre, amely – a hálózaton át – a használók (és érdekükben a közvetítők) információ-ellátására alkalmas, és a könyvtárakon kívüli közgyűjtemények nagyon is ilyenek. Csakhogy a könyvtár szerepe – az azonos szerep mellett – más és több. *A könyvtár (és nem a múzeum, vagy a levéltár) kellene, hogy a társadalom, az állampolgár elsődleges információ-ellátó helyévé váljon.* Tehát a könyvtár esetében nem egyszerűen a hálózatnak tartalmat szolgáltatóról és közvetítőről, hanem az iskolával egyenrangú vagy azzá váló **ÁLTALÁNOS KÖZVETÍTŐRŐL** van szó. Ez pedig prioritásokat kell, hogy jelentsen. Egyébként ezt támasztja alá a koncepció következő rész-mondata is (kiemelés az eredetiben): „Ha könyvtári-informatikai rendszer hálózta be az országot, és a *könyvtár lesz a központja* a tájékoztatásnak, tanulásnak, önképzésnek...”

0.5 Változatlanul fenntartom, hogy – elharapódzó használata ellenére – az „intelligens” falu, város, megye, régió, ország megjelölés félrevezető. Itt valójában informált vagy információkhoz hozzáférő faluról, stb. van szó. Ezzel azonban, attól tartok, már együtt kell élni, mert olyan szép szlogen, no meg „be van cikkelyezve”. Másik terminológiai észrevételem ennél élesebb: a tartalomipar iszonyatos terminusa (talán azért sem Shakespeare, sem Einstein, Garfield – mármint nem a macska, hanem az Institute for Scientific Information atyja – sem „tartalomiparosok”) elvetendő. Ehelyett a hálózatban rendelkezésre álló információk körének bővítéséről, ha úgy tetszik, információkészlet létrehozásáról/bővítéséről van szó (és lesz még szó az alábbiakban is).

0.6 Az illúziók elkerülése végett már a koncepcióban hangsúlyozni kell, hogy a megvalósuló, hozzáférhetővé leendő információ és annak szolgáltatása egyaránt csak részben lesz ingyenes. Az információban gazdagokra és szegényekre hasadó társadalomnak ellene ható hálózat – valóban reális – koncepciója azt az irreális képzetet kelti, hogy ez a hálózat és a hálózat útján hozzáférhető információ *általában ingyenes* lesz (azaz dehogyis ingyenes, mert közpénzekből fenntartott). Már most ki kell mondani, hogy ez nem így lesz.

0.7 Egyetértek az egész koncepció és a hozzászólók „regionális szemléletével”, amely könyvtári nyelven egyben területi közkönyvtári szemléletet is jelent. Mindazonáltal méltatlanul sikkadnak el a koncepcióban a tartalomszolgáltatókként és a lakosság egyes rétegeinek – ha nem is általános, de gyakori és nem elhanyagolható szolgáltatóiként fontos szerepet betöltő – tudományos és szakkönyvtárak és szakirodalmi információs intézmények (természetesen ideértve a felsőoktatási könyvtárakat is). Vajha a tényleges programban nem sikkadnának ell!

0.8 Általánosságban utoljára: a tartalom, amit a hálózatnak szolgáltatnia kell, lehet helyben, lehet a hálózaton ingyenesen elérhető, lehet a hálózaton pénzért

*Huszártiszti mente, huszárcsákó és honvéd gyalogostiszti szolgálati öv 1848–49-ből
(Hadtörténeti Múzeum)*

elérhető és lehet a hálózaton nem elérhető, de a hálózat szolgáltató egységei által ismert és a használónak megadott paraméterek alapján megkereshető. Az utóbbiakra (és a hozzáférés feltételeire és módjára) vonatkozó adatok országos, regionális és helyi gyűjtése, metaadatbázisokba (a kicsi metaadatbázisoktól vagy éppen néhány adattól a nagy metaadatbázisokig) szervezése és szolgáltatása szintén nagy mértékben támogatandó „tartalomipari” feladat.

1. Az „a cél az intelligens ország” fejezethez

1.1 Ismételten túlzottan, egyoldalúnak érzem a területi elv kizárólagosságát (lásd a fejezet elejét, de egész szemléletét is). Az intelligens ország koncepciójába más gócpontok is beleillenek, függetlenül attól, hogy nyilván különös súlya van a lakosság többségét ellátó területi szolgáltatóknak és a területi információknak. Különös, de nem kizárólagos a súlya, még „hálózati végpontként” sem.

1.2 Az információs hálózat tartalmi feltöltéséről szólva nyomatékosan utalok a fenti 0. 6 szakaszra és a szolgáltatható információk között a hálózaton kívüli „gazdához” irányító referral jellegű információra, ill. az ehhez végrehajtandó adatgyűjtési, hozzáférhetővé tételi és „út-kitaposási” feladatokra.

2. A telematikai infrastruktúráról szóló fejezethez

2.1 Én vagyok az utolsó, aki kétségbe vonnám a nemzeti könyvtár és az ott tárolt információk jelentőségét. Az itt szóban forgó hálózatban, amely minden

egyéb, csak nem centralizált hálózat kell, hogy legyen, viszont még akkor is hibás lenne „központi gyűjtő és elosztó könyvtárról” beszélni, ha a szolgáltatandó információk zöme származna a nemzeti könyvtár adataiból vagy akár állományából. Pedig korántsem onnan származik.

2.2 Hangsúlyozni kell, hogy minden bázis egyben felhasználó is, és minden felhasználó – bizonyos körben előbb potenciális, majd remélhetőleg tényleges – bázis.

2.3 A 64 kbp-s sávszélességű bérelt vonal csak akkor többé-kevésbé megoldás (jobb híján), ha nem egy nagyobb település (város) minden használója ezen a vonalon lóg. A telefonvonalból pedig – legalábbis a hazai telefónia mai általános szintjén – nem lesz az, amit e koncepció akar.

3. Az osztott katalogizálás fejezethez

3.1 Nem osztott. Közös.

3.2 Az általános program – implicite – a MOKKA mintegy két éven belüli jelentős fejlesztését, bővítését tételezi fel. Mind ez, mind a folyamatos működtetés a rendszerből vélhetően (szegény az adatszolgáltató, szegény az adatigénylő) még fizetett szolgáltatások bevezetésével sem gazdálkodható ki, és jelentős összegeket igényel, mint általában a MOKKA (és vélhetően erre alapozva a lelőhely-információ és – jelentős részben – a könyvtárközi kölcsönzés elektronikus rendszere).

3.3 Nyilván félreérthető, hogy a szöveg résztvevőkről és felhasználókról beszél. Valójában persze minden résztvevő is felhasználó. Talán inkább a teljes kifejlődés után az ország állományának csaknem 100%-át lefedő kb. 120-160 résztvevőről, valamint az ezekhez járuló speciális adatokat szolgáltató (jelentő) mintegy 60 könyvtárról és minden más magyar könyvtárról mint *passzív* használóról van szó.

4. A szakosított adatbázis... fejezethez

Csak egy észrevétel: ismét hangsúlyozom, hogy nemcsak az adatbázis-létesítést és -vásárlást kell támogatni, hanem a hálózaton való hozzáférési jog vásárlását, sőt a metaadatbázis(ok) – köztük regionálisak – létrehozását is.

5. A program ütemezése fejezethez

5.0 *Általában*

Bocssássanak meg a stiláris megjegyzésért, de vagy felszólító módban, vagy -ás, -és képzős főnévi szerkezettel kell minden pontot megfogalmazni, nem egyiket így, a másikat úgy.

5.1 *1997–98 során*

5.1.1 Nem világos a „digitális információkra vonatkozó metaadatbázis” fogalma és egyes száma. Ha itt csak a Neumann Internet-kalauz metaadatbázisáról van szó, akkor az igen helyes, de nem elég (lásd a korábbiakat).

5.1.2 A képzés mellett (sőt csaknem: helyett) továbbképzésről kellene szólni.

5.2 *1999-ben*

5.2.2 Nem érthető, hogy mit fognak katalogizálni „osztottan” a levéltárak. A könyvtárakkal közösen biztos nem, de még egymás között sem képzelhető el. Ennek az egyedi levéltári dokumentumoknál egyszerűen értelme sincs.

5.2.3 Nem nagyon világos, hogy mi értendő a „könyvtárközi kölcsönzés online menedzselése” alatt. Azonban bármi is – 1998-ban legfeljebb megkezdeni lehet és nem megvalósítani.

5.2.3 Az adatbázisok létrehozására, fejlesztésére és szolgáltatására – eltekintve a hozzáférés biztosításáról már többször tett megjegyzésemtől – a felsorolt területeken kívül az üzleti információk területén is szükség van.

5.2.4 A dokumentum-ellátás „teljes körű” alkalmazása 1999-ben elképzelhetetlen. Széles körű alkalmazásról vagy a rendszer üzemszerű alkalmazásba vételéről lehet beszélni.

2000-re nincs megjegyzésem, illetve ami lenne, az az előzőekből következik (pl. metaadatbázis egyes számban).

1998. január 27.

Vajda Erik

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének észrevételei az önkormányzatok könyvtári és közművelődési érdekeltségnövelő támogatása tárgyában készült rendelet-tervezetről

Általános észrevételek

a) Az 1997. évi CLV. sz. törvény (a továbbiakban: törvény) által biztosított érdekeltségnövelő támogatásnak a tervezet szerinti megoszlása a könyvtári és (egyéb) közművelődési célok között önkényes; a törvény nem irányzott elő arányokat (lásd részletes észrevételeinket is).

b) Az „érdekeltségnövelő” támogatás érdekeltségnövelő jellege a tervezetben nem világos; nem derül ki egyértelműen, hogy az előző évben adott fenntartói támogatást a miniszter milyen mértékben veszi figyelembe egyes támogatási célok esetében. A könyvtári állománygyarapítás esetében a tervezet kimondja, hogy a támogatást az állománygyarapításra adott fenntartói támogatás mértékében határozza meg a miniszter, a közművelődési célok esetében viszont ilyen megkötés nincsen.

c) A továbbiakban abból indulunk ki, hogy a nyilvános közkönyvtár tevékenységének jelentős részében közművelődési feladatokat lát el, és mint ilyen, közművelődési intézménynek is tekinthető.

Részletes észrevételek

Ad 2. § Az 50-50%-os arányt elfogadhatatlannak tartjuk. A könyvtárak tevékenységének terjedelme, objektív költségvetési szükséglete (ide értve az állománygyarapítás és a telematikai infrastruktúra fejlesztésének és fenntartásának költségeit is), továbbá e tevékenység társadalmi súlya nagyságrendileg nagyobb,

mint a törvény és a rendelettervezet által közművelődési intézményként meghatározott intézményeké. Javaslatusunk szerint a támogatásra fordítható teljes összeg 50%-a szolgáljon a könyvtári állománygyarapításra, másik 50%-a pedig a könyvtárak és a közművelődési intézmények infrastruktúrájának fejlesztésére és fenntartására úgy, hogy a könyvtárak ez utóbbi 50%-ból legalább 35%-ban részesüljenek.

Ad 3. § (1) bek. A 2. §-hoz tett – értelemszerűen e §-ra is vonatkozó – észrevételünk mellett olyan szövegezt javasolunk, amely az állománygyarapításra fordítandó támogatást úgy szabályozza, hogy annak 10, – vagy a fejlesztés szempontjaira tekintettel nagyobb – %-a nemcsak új és újraindított könyvtárak állománygyarapítására, hanem új fiókkönyvtárak, ellátórendszerek, a település ellátására szerződést kötő más könyvtárak állománygyarapítására is szolgáljon.

Ad 3. § (3) bek. Ki kell mondani, hogy a központi támogatásnak az állománygyarapításra fordított összeg arányában történő megosztása csak a 3. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott összegre vonatkozik.

Ad 3. § (4) bek. A szöveg olyan módosítását javasoljuk, amelynek értelmében a folyósítás a tárgyév első félévében, legkésőbb annak utolsó hónapjában történik.

Ad 3. § (5) bek. A szöveg módosítását javasoljuk a 3. § (1) bekezdéséhez tett észrevételünknek megfelelően.

Ad 4. § A teljes § szövegében értelemszerű módosításokat javasolunk a korábbiakban – elsősorban általános és a 2. –3. §-okhoz tett – észrevételeink értelmében.

Javaslunk továbbá olyan kiegészítést, amely a törvény 67. §-a (2) bekezdése értelmében működtetett, önkormányzati fenntartású közös intézményekre is kiterjeszti a bármely – a rendeletben meghatározott – célra adott támogatás lehetőségét.

Budapest, 1997. február 10.

Vajda Erik
elnök